

UOT- 340.12

<https://doi.org/10.30546/ifs.2026.1.46.1063>

ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN SİYASİ İRSİ SUVERENLİYİMİZİN QARANTI KİMİ

Habil Qurbanov

hüquq elmləri doktoru, professor
AMEA Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutu, **Azərbaycan**
professorqurbanov@yandex.com
ORCID 0000-0002-1893-208X

Xülasə. Məqalənin əvvəlində xalqımızın tarix boyu qazandığı dövlətçilik ənənələrinin, milli dəyərlərin, nailiyyətlərin, ali mənəvi keyfiyyətlərin məhz Heydər Əliyev epoxasında təkmilləşdirilərək dayanıqlı müstəqil dövlətin qurulmasında böyük rol oynamasından bəhs edilir. Müstəqil milli dövlətçiliyimizin memarı, Ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik təcrübəsi, siyasi irsi Azərbaycanın ən yeni tarixinin ən mühüm və şərəfli səhifələrini təşkil edir. Təsədüfi deyil ki, bu gün Azərbaycan bir çox göstəricilər üzrə tək-cə MDB məkanında deyil, eləcə də bütün dünyada nümunə göstərilir.

Açar sözlər: hüquqi islahatlar, Konstitusiya, tarixi şəxsiyyətlər, öndər, dövlətçilik ənənələri

ПОЛИТИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОГО ЛИДЕРА ГЕЙДАРА АЛИЕВА КАК ГАРАНТ НАШЕГО СУВЕРЕНИТЕТА

Габиль Гурбанов

Резюме. В начале статьи отмечается, что азербайджанский народ на протяжении своей истории совершенствовал традиции государственности, укреплял национальные ценности, накапливал значительные достижения и формировал высокие моральные ориентиры. Именно в эпоху Гейдара Алиева было создано стабильное и независимое государство. Богатый государственный опыт и политическое наследие архитектора современной азербайджанской государственности, Общенационального Лидера Гейдара Алиева, составляют важнейшие и почетные страницы новейшей истории Азербайджана. Не случайно сегодня Азербайджан по многим показателям занимает достойное место не только на пространстве СНГ, но и на международной арене.

Ключевые слова: правовые реформы, Конституция, историческая личность, лидер, традиции государственности

THE POLITICAL LEGACY OF NATIONAL LEADER HEYDAR ALIYEV AS A GUARANTOR OF OUR SOVEREIGNTY

Habil Kurbanov

Abstract. The article begins by noting that Azerbaijani people have developed strong traditions of statehood, national values and high moral qualities over time. The rich statecraft and political legacy of the architect of our independent national statehood, National Leader Heydar Aliyev, constitutes the most important and honorable pages of Azerbaijan's modern history. It is not coincidental that today, in many respects, Azerbaijan is held up as a model not only within the CIS but also throughout the world.

Keywords: legal reforms, Constitution, historical figures, leader, traditions of statehood

Dünyanın ən aparıcı dövlətlərinin tarixində də onları sınağa çəkən, inkişaf yolunda maneəyə çevrilən hadisələr az olmamışdır. Bu hadisələr istər başlanğıcda, istərsə də sonralar, həmin xalqları tutduqları yoldan sapındırmağa çalışsa da, tarixi iradə həmin xalqların firavan inkişaf yoluna çıxmasına kömək etmişdir. Dünya xalqları buna görə məhz şəxsiyyətlərə, onların adı ilə bağlı olan zəngin siyasi irsə minnətdardırlar. Yəni, tarix şəxsiyyətləri insanlara sanki özünün sınaqları üçün bəxş etmişdir. Ruslar

üçün əgər bu şəxsiyyət Rusiya dövlətinin müasir dövlətçilik ənənələrini təmin etmiş I Pyotr, amerikalılar üçün Corc Vaşinqton, ingilislər üçün Uinston Çörçill, fransızlar üçün Şarl de Qoll, türklər üçün Mustafa Kamal Atatürkdürsə, azərbaycanlılar üçün Ulu öndər Heydər Əliyevdir! Dünya miqyaslı ictimai-siyasi xadim, Ümummillî lider Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin ideoloji-siyasi, iqtisadi əsaslarını yaratmış, xalqın müstəqil və güclü dövlətə sahib olmaq arzusunun praktik şəkildə gerçəkləşdirmiş strateq kimi çağdaş tariximizdə əbədiyaşarlığını təmin etmiş, hələ sağlığında canlı əfsanəyə çevrilmişdir. Xalqımız tarix boyu qazandığı dövlətçilik ənənələrini, milli dəyərləri, nailiyyətləri, ali mənəvi keyfiyyətləri məhz Heydər Əliyev epoxasında təkmilləşdirərək dayanıqlı müstəqil dövlətini qurmuş, millət kimi mövcudluğunu, özünü idarə etmək bacarığını ən yüksək səviyyədə nümayiş etdirmişdir (1, s.64).

Ulu öndər Heydər Əliyev dövlətin maraqlarına xələl gətirmədən hər bir vətəndaşın qanuni hüquqlarının yüksək səviyyədə təmin edildiyi təkmil idarəçilik sisteminin formalaşmasına çalışmışdır. 1995-ci ildə xalqın azad iradəsi əsasında Azərbaycanın mütərəqqi ənənələrə söykənən ilk milli Konstitusiyasının qəbuluna nail olan Ümummillî lider sonrakı mərhələdə dövlət-vətəndaş münasibətlərinin hüquq müstəvisində tənzimləndiyi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunduğu, humanizm ideyalarının möhkəm təmələ çevrildiyi ədalətli cəmiyyətin formalaşdırılması, idarəçilikdə demokratik ənənələrin tam bərqərar olması naminə misilsiz xidmətlər göstərmişdir. İctimai həyatın ən müxtəlif sahələrində haqq-ədalət prinsipinin qorunmasına çalışan Heydər Əliyev yalnız bu yolla dövlətlə xalq arasında möhkəm mənəvi, siyasi və hüquqi bağlantiya, qarşılıqlı etimada nail olmağı mümkün hesab etmişdir.

Keçmiş Sovet İttifaqının süqutu illərində Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə qonşu Ermənistan tərəfindən edilmiş qəsd və müdaxilə dövlət və hüquq quruculuğu sahəsində demokratik-hüquq institutlarının inkişafına maneə olan ciddi amillərdən sayılmalıdır.

Bu dövrə aid konstitusionalizmin aktual problemlərindən biri də, hesab edirik ki,

- hüquq maarifçiliyinin inkişaf etdirilməsi;
- ölkədə peşəkar mütəxəssislərin cəlb edildiyi dövlət səviyyəsində qanunvericilik institutunun yaradılması;
- hüququn tədrisində sahəvi hüquqsünasların yetişdirilməsinə xidmət edən özəl və dövlət təməlinə institutların təşkil edilməsi məsələləridir.

Qanunvericilik yaradıcılığını dövlət və hüquq quruculuğunun əsas sahələrindən biri hesab etməklə, aşağıdakı rəy və fikirlərimi bildirirəm.

Bazar iqtisadiyyatına, demokratiya və hüquqi dövlət yoluna keçmiş bütün yeni müstəqil dövlətlərdə bir çox müxtəlif növlü qanunvericilik aktları, məsələn, konstitusiyalar, qanunlar, dekretlər və qərarlar yaradılmışdır. İslahatlar prosesinin ilk illərinə baxarkən məlum olur ki, qəbul olunmuş hüquqi aktların heç də hamısı qarşıya qoyulmuş məqsədə çatmamışdır və heç də həmişə müasir kodifikasiya texnikası səviyyəsində deyildir.

Belə hallar uzunmüddətli müsbət iqtisadi inkişaf üçün çox vacib olan stabilliyi təhlükə qarşısında qoya bilər. Başqa faktorlarla yanaşı, vacib və aktual olan hüquq tənzimlənməsində qanunvericilik texnikasından düzgün istifadə edilməsidir.

Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra və 1995-ci ildə qüvvəyə minmiş müstəqil respublikanın ilk Konstitusiyasında da aydın şəkildə əsaslandırılmış demokratiya (maddə 7), bazar iqtisadiyyatı (maddə 15) və hüquqi dövlət (maddə 7) yolunu tutmuş və bunun həyata keçirilməsi üçün ictimai reallıqda ciddi addımlar atılmışdır (2).

Beləliklə:

- qanunvericiliyin istiqamətləndirilməsi üçün mühüm əsaslı qərarlar qəbul olunmuşdur;
- bu qərarlar konstitusiya ilə müqayisədə çox aydın şəkildə tərtib olunmuşlar;
- eyni zamanda konstitusiya hamının qanun qarşısında bərabər olduğu pozisiyasından çıxış edir;
- bu yolla tək vətəndaşı və şəxsi deyil, həm də dövləti və onun müxtəlif orqanlarını o qanunlara tabe edir;
- eyni zamanda konstitusiya birmənalı tərzdə qanunvericilik sahəsində qanunvericiliyin icraedicilik qarşısında üstünlüyünü təsdiq edir (maddə 81, 94).

Qanunvericilik azadlığının birinci və ən mühüm hüdudu konstitusiyanın özüdür. Qanunlar nə gizlin, nə də açıq şəkildə konstitusiya zidd getməməlidir. Keçid dövrünün ilk illərində yaranmış bir

sıra qanunlar ona görə təhlükəlidirlər ki, onlar hüquq şüurunu içəridən yeyirlər, şübhəyə və hüquq nihilizminə səbəb olurlar. Onun üçün qanunvericilik daima təkmilləşməlidir.

Dövlət miqyasında dərin iqtisadi və hüquqi xarakterli islahatlar zamanı hüquq islahatları komissiyasının yaradılması məsləhət görülür. Belə ki, bu komissiyanın hüquqi statusunun parlament institutu səviyyəsində təsbit edilməsi məqsədəuyğun sayılır. Belə komissiyalarda həm dövlət nümayəndələri, həm də ictimai təşkilatların nümayəndələri (peşəkar mütəxəssislər) iştirak etməlidirlər. Bu, Azərbaycan Respublikasında dövlət səviyyəsində konstitusionalizmin aktual problemlərinin, xüsusilə hüquq nəzəriyyəsinin hüquqi təcrübə ilə əlaqələndirilməsi baxımından dövlətin siyasi həyatında iştirakının, elmi və praktik üsullarını işləməklə, bütövlükdə azad vətəndaş cəmiyyəti üçün faydalı olan demokratik hüquq ənənələrini özündə daşıyan qanunvericilik sisteminin formalaşmasına böyük töhvə vermiş olardı.

2020-ci ildə ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan xalqı Ulu öndərin müqəddəs vəsiyyətinə əməl etdi və öz torpaqlarını işğaldan azad edərək, Heydər Əliyev ideyalarının təntənəsini bütün dünyaya nümayiş etdirdi.

Azərbaycan xalqı ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəlində Ulu öndərin qətiyyəti və dərin zəkası ilə siyasi böhrandan necə xilas olmuşdusa, bu gün də məhz Ümummilli liderimizin siyasi kursunu və inkişaf strategiyasını inamla davam etdirən möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin gərgin söyləri və yenilməz iradəsi sayəsində 30 illik erməni işğalına son qoydu. Bu tarixi hadisə bir daha göstərdi ki, Heydər Əliyevin dövlətçilik məktəbi hər zaman olduğu kimi bu gün də aktuallığını qoruyub saxlayır və ölkəmizin daha da güdrətlənməsi işinə öz misilsiz töhfələrini verməkdə davam edir.

Müstəqil milli dövlətçiliyimizin memarı, Ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik təcrübəsi, siyasi irsi Azərbaycanın ən yeni tarixinin ən mühüm və şərəfli səhifələrini təşkil edir. Çünki xalqımız öz dövlətçiliyinin dünyəvi, demokratik, hüquqi əsaslar üzərində bərqərar olunmasına Ulu öndər Heydər Əliyevin qətiyyəti nəticəsində nail olmuşdur. Dünya təcrübəsi göstərir ki, dövlətin davamlı inkişafı üçün möhkəm hüquqi bazanın yaradılması, məhkəmə-hüquq və qanunvericilik sisteminin formalaşdırılması vacib şərtidir. Məhz bu səbəbdən də hələ sovet Azərbaycanına rəhbərlik etdiyi dövrdə artıq müstəqil dövlətimizin möhkəm bünövrəsini qoyan Ulu öndər respublikanın məhkəmə-hüquq və qanunvericilik sistemində də mühüm islahatlar həyata keçirmişdir.

1993-cü ildə Ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonrakı dövr Azərbaycan konstitusionalizminin inkişafında əsaslı dönüş mərhələsi kimi xarakterizə olunur. Ulu öndərin gərgin söyləri nəticəsində ölkədə qısa bir müddət ərzində dayanıqlı ictimai-siyasi sabitlik bərqərar olunduqdan sonra onun müəllifi olduğu, demokratik dəyərlərə uyğun hazırlanmış yeni Konstitusiya 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edildi. Məhz bu Konstitusiya əsasında Azərbaycanda demokratik quruluşun və hüquqi dövlətin möhkəm təməli qoyulmuş, hüquq islahatlarının aparılmasına başlanılmışdır. Ulu öndər həmin dövrdə yeni yaradılmış Hüquqi İslahat Komissiyasına rəhbərliyi bilavasitə öz üzərinə götürərək qısa müddət ərzində hüquq sisteminin əsasını təşkil edən mühüm qanun və məcəllələrin qəbul edilməsinə nail olmuşdur.

Ulu öndərin hüquqi islahatlar kursunun müasir dövrün tələblərinə uyğun şəkildə inkişaf və davam etdirilməsi bu gün ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirilir. Dövlət başçımızın son dövrlərdə imzaladığı məqsədyönlü fərman və sərəncamlar, qəbul etdiyi praqmatik qərarlar, həyata keçirdiyi əsaslı islahatlar sayəsində hazırda ölkəmizdə dövlət idarəçilik mexanizmlərinin səmərəli fəaliyyətini tənzimləyən qanunların müasirləşdirilməsi və təkmilləşdirilməsi işi davamlı prosesə çevrilib. Təsədüfi deyil ki, bu gün Azərbaycan bir çox göstəricilər üzrə təkə MDB məkanında deyil, eləcə də bütün dünyada nümunə göstərilir. Heç bir şübhə yoxdur ki, Azərbaycanın bütün bugünkü uğur və nailiyyətlərinin əsasında Ulu öndər Heydər Əliyevin effektiv dövlətçilik strategiyası və siyasi irsi durur.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Budaqov B. Heydər Əliyev fenomeni. Bakı, 2002, 137 s.
2. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, Qanun, 2019. 68 s.
3. Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının Konstitusiyası (Əsas Qanunu) Azərnəşr, Bakı, 1990. 72 s.

Rəyçi: f.e.d., prof. İlham Məmmədzadə